

DR. IULIU BARASCH (1815–1863), PRIMUL PROFESOR DE ȘTIINȚELE NATURII ÎN ȚARA ROMÂNEASCĂ?

Angela PETRESCU¹, Iorgu PETRESCU²

angelap@antipa.ro; iorgup@antipa.ro

ABSTRACT: Iuliu Barasch was first professor of natural sciences from Țara Românească (St. Sava College) between 1851–1863. Born in Brody (Ukraine), he passed his doctoral thesis on medicine in Berlin (1841). Also professor of natural sciences in School of Agriculture (Forestry profile), in first Romanian Military and Medicine School. He reformed the mozaic cult from synagogue from Bucharest. Iuliu Barasch founded the first pediatric hospital from Bucharest (1858).

KEYWORDS: Barasch, medicine, natural sciences, St. Sava College, pediatric hospital.

Despre profesorul și protomedicul Iuliu Baraș (Barasch) s-a scris relativ puțin, este menționat în diverse tratate generale despre învățământul și medicina românească (Bologa, 1955; Constantinescu et al., 1971), în câteva broșuri dedicate lui, Critzman, Schwartzfeld, 1888, 1919 și doar câteva date pe internet (http://ro.wikipedia.org/wiki/Iuliu_Barasch).

Dr. Iulius Barasch, pe numele său adevărat, Iehuda ben Mordechai (Iehuda fiul lui Mordechai), s-a născut în iunie 1815 într-o familie de evrei hasidici, la Brody, aproape de Poceaev, în provincia Galiția, Austro-Ungaria, (actualmente Ucraina). Bunicul său a fost rabin, iar tatăl, Mordechai, era negustor. Își începe studiile în orașul natal. A fost pregătit să devină rabin.

Se căsătorește la voința tatălui, la 17 ani, cu Lea, născută Landau, din Pesta, care trăia în Tysmenitz (Austro-Ungaria, Ucraina). O perioadă

¹ Cercetător științific gr. III la Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa”, București.

² Cercetător științific gr. II la Muzeul Național de Istorie Naturală „Grigore Antipa”, București; membru asociat al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

locuiește în casa socrilor. Se apropie de hasidism. Învață filozofia, științele fizice și matematice, astronomia, având ca profesor pe Mendel Hirsch Pineles. După moartea socrilor, Barasch abandonează hasidismul. Se dedică o scurtă perioadă comerțului și ajunge astfel împreună cu un asociat mai versat la Iași pentru a cumpăra piei de animale. Nepriceperea îl face să irosească o mare sumă de bani, ceea ce îl va determina să se întoarcă la soție.

Fig. nr. 1 – Jules (Iuliu) Barasch (1815–1863)

În 1836, la 21 de ani, pleacă spre Lipsca (Leipzig) unde se va înscrie la Facultatea de Filozofie. Se răzgândește de a mai ajunge rabin, se arată mai atașat în schimb de filozofie și științele sociale. Se pare că a urmat în paralele și medicina în acest oraș.

La insistența părinților, mai ales a tatălui, tânărul Iehuda intră la Facultatea de Medicină din Berlin de unde obține titlul de doctor în medicină și chirurgie, în 1841, cu teza: „*Synopsis impetiginum seu conspectus omnium morborum cutis chronicorum*”, un sinopsis al bolilor cutanate de diverse naturi, urticarie, rujeolă, purpură, eriteme, pitiriazis, psoriazis, lepră, acnee, prurit, scabie, eczeme, afte, pemfigo, impetigo, cu un accent deosebit asupra leprei. Teza a fost condusă de Profesorul Schönlein de la această Facultate.

Spera să ajungă să profeseze medicina în Belgia, dar până la urmă optează pentru Olanda. Rudele îl conving să renunțe și la Amsterdam și-l îndrumă

spre Moldova, spre Iași. Aici însă este respins de comisia medicală condusă de Emanuel Frankel, originar tot din Brody, ajuns membru în comitetul sanitar al Moldovei. După un periplu prin Galați ajunge în cele din urmă în București, descinde la Hanul cu Tei. Aici încearcă să deschidă un mic cabinet de spîțerie, de oculist. Din lipsa unei clientele potrivite este nevoit să renunțe.

Va ajunge în cele din urmă, în disperare de cauză, să ceară o audiență la Principele Barbu Știrbei. Acesta îl va aprecia în mod deosebit. Medicul acestuia, dr. Mayer, evreu creștinat, îi propune lui Barasch să se creștineze pentru a avea șansa de a accede la funcții mai de vază în Principat, lucru pe care Barasch l-a refuzat.

Totuși farmecul personal, cunoștințele profesionale, au avut sorți de izbândă în ochii lui Barbu Știrbei și acesta îi permite până la urmă să profeseze. La 1 ianuarie 1843 este numit medic al carantinei la Călărași. Plin de zel și profesionalism, este mutat ca medic județean la Craiova din 1845 până în 1851.

Vine ca profesor de științele naturii în București la Colegiul Național Sf. Sava în 10 ianuarie 1851.

Publică începând cu 1850 (a doua ediție apare în 1852), la București, la Tipografia Colegiului Național, în trei volume, „Minunile naturii, conversațiuni asupra deosebitelor obiecte interesante din științele Naturale, Fizică, Chimie și Astronomie”. Apariția cărții coincide cu introducerea științelor naturale ca obiect de studiu la colegiu, la cursul superior (clasa a V-a). Doar Iuliu Barasch și Alexe Marin ar fi fost primii profesori ai Colegiului. Barasch va scrie aici încercând între altele să demonteze o credință total greșită că apariția unei comete în acel timp ar putea să însemne sfârșitul lumii, liniștind oamenii impanicați.

Școala de la Sf. Sava fusese înființată de domnitorul Șerban Cantacuzino, la inițiativa fratelui său, stolnicul Constantin Cantacuzino în 1688, ea devenind Academia Domnească de la Sfântul Sava prin nevoița Sfântul Domnitor Constantin Brâncoveanu în 1694. Aceasta funcționa în chiliile, în anexele, mănăstirii. În 1776, Domnitorul Alexandru Ipsilanti, printr-o anafora, pune bazele școlii grecești de la Sf. Sava. În această perioadă este ridicat și corpul central al viitorului colegiu, unde mai târziu va fi Academia, apoi Universitatea din București. Profesor era atunci Manase Eliad, directorul Academiei, care predă fizica și chimia (Urechia, 1892).

Ioșif Genilie, profesor de geografie și cronologie la Colegiu și bibliotecarul acestuia, publica în 1846 catalogul bibliotecii colegiului, menționând

că se aflau numeroase tratate mai vechi (Aldrovandi – „Ornitologiae hos est de avibus historiae”, 1640, Fuchs – „De historia stirpium comentarii insignes”, 1511, Gesner – „Historia plantarum et vires ex Dioscoride, Paulo Aegienta, Theophrasto, Plinio et recentioribus Graecis”, 1541, Gesner – „Catalogus plantarum latine, graece, germanice et gallice”, 1542, Gesner – „Historiae animalium”, 1620, Jonstoni – „Historia naturalis”, 1657, Leeuwenhoek – „Arcana naturae, ope et beneficio equisitissimorum microscopiorum”, 1695, Linné – „Entomologia, faunae Svecicae descriptionibus aucta”, 1789, Theophrast – „De causis plantarum”, 1529) sau mai recente, în limba latină, franceză, germană și greacă. Aceste tratate ne sugerează că este posibil să fi fost predate și anterior noțiuni de istoria naturală.

Inițial fizica și astronomia (ramuri ale științelor naturale), vor fi predate în clasa a IV-a. Posibil ca în cadrul acestor cursuri să fi existat și elemente de astronomie (Balaci & Ionașcu, 1964). A fost profesor de științele naturii în clasa a II-a din 1851. Preda la trei clase cu șase lecții. La sugestia lui, Eforia Școalelor înființează încă doi ani de studiu, clasele a VII-a și a VIII-a, predând istoria naturală și fiziologia la cinci clase cu zece lecții.

În 1862 predă ca profesor de istorie naturală și fiziologie, având ca obiecte: zoologia, botanica, mineralogia și geologia, pe care nu le-a predat însă de la început. Realizează primul manual școlar de istorie naturală, „Cursul elementariu de Istoria Naturală”. Din păcate nu a reușit să scrie decât volumul al 3-lea, dedicat mineralogiei.

După 1857 este chemat să ocupe în paralel și catedra de Botanică silvică la nou înființata Școala de agricultură zisă și Școala silvică (Școala Națională de Agricultură de la Pantelimon).

Pentru aceasta scoate un manual în 1861, „Manualul de Botanica silvică în usul Elevilor de la școala de silvicultură și pentru forestieri practici”.

Dr. Iuliu Barasch este însărcinat cu predarea istoriei naturale medicale și a fiziologiei comparate la Școala militară și cea de medicină din 1856 de la Mănăstirea Mihai Vodă, fiind coleg cu Carol Davila. Din 1861 cedează locul fostului său elev, Dimitrie Ananescu.

Între 1856–1862, va scoate singur revista „Isis sau Natura. Jurnal pentru respindirea sciintelor naturale in Romania” continuată ca „Natura” din 1865 de dr. Essarcu și Ananescu.

Scrie aici articole despre cocoșul și găina, vrabia, barza, boul, cameleonul, maimuța, cămila, ornitorincul, salamandra și *Proteus*, despre plantele

furajere, *Digitalis purpurea* sau planta inimii, cedrul de Liban, despre arboarele „boab” (baobab). Acestea denotă o cunoaștere cât se poate de serioasă a zoologiei și botanicii (nu cunoaștem ce lecturi avea Iuliu Barasch), ele sunt ilustrate tot de el, probabil inspirându-se după ilustrații din tratatele vremii. Nivelul este net superior celui al mai vechii „Museul National” scoasă în 1836 de mai vechiul său coleg de la Colegiu, profesorul de desen și conservatorul muzeului din 1837, Carol Valstein. În 1860 preia împreună cu profesorul de fizică Alexe Marin de la Colegiul Sf. Sava inventarul Muzeului Național de la Carol Valstein care se pensionase în 1859.

Cumpără un teren vast în mahalaua Crucea de piatră, pe strada Dudești, la nr. 42, unde ridică pe banii proprii, primul spital de copii din București, dat în funcțiune în 1858 „ambulatoriu pentru copiii săracilor, fără deosebire de naționalitate și religie”. Spitalul avea 60 de paturi tratând, gratis, în 1861, 3.800 de copii.

Inițiază primele conferințe publice din București. Ține primele prelegeri gratuite de igienă populară la Colegiul Sf. Sava în 1854–1856.

Conducător al Societății de cultură israelită. Contribuie la modernizarea cultului din sinagogă, unul din promotorii înființării Templului Coral din București.

Interesat de problemele filantropiei, publică o broșură în 1853 despre instituții europene de profil.

Motaș (1971) menționează că „Iuliu Barasch s-a numărat printre fondatorii, în 1862, ai Societății române de științe, împreună cu vestitul chirurg și anatomist N. C. Turnescu (1819–1890), fizicianul Emanoil Bacaloglu (1830–1890), Iacob Felix (1832–1905), cunoscut igienist, colaborator al lui Barasch, profesorul de liceu Dimitrie Ananescu, colaborator al lui Barasch (care a publicat de asemenea manuale de științele naturale de liceu)”.

Moare la 31 martie 1863 lăsând prin testament 1.000 de lei pentru săraci. La înmormântare, pe lângă oficialitățile timpului, Dr. Istrati, I. Simionescu, L. Mrazec, Dr. Grecescu, participă și un monah ortodox, Veniamin. Este înmormântat în fostul cimitir evreiesc situat atunci pe strada Sevastopol.

Ion Heliade Rădulescu (citat de Schwartzfeld) spune despre Barasch: „Dintre profesorii Capitalei, Barasch, evreu de națiune, se bucura de ovațiile cele mai distinse, de afecțiunea elevilor săi... Constantin C. Arion conchi-dea (Schwartzfeld, 1919): „Profesorii cei mari, ca dânsul, lasă suveniruri vii și fragede, generațiunii întregi de oameni vor vorbi de Iuliu Barasch”.

Bibliografie:

- [1] Bologa, V. L., 1955 – Contribuții la istoria medicinei în R. P. R. (sub redacția Prof. Dr. V. Bologa). Edit. Medicală, București, 55–62.
- [2] Balaci Al., Ionașcu, I., 1964 – Universitatea din București. 14.
- [3] Barasch, I., 1841 – Synopsis impetiginum seu Conspectus omnium morborum cutis chronicorum. Edit. Berolini. Typis fratrum Schlesinger, 1–32.
- [4] Barasch, I., 1850 – Minunile Naturei. Conversațiuni asupra deosebitelor obiecte interesante din științele Naturale, Fizică, Kimie și Astronomie. Tom 1, Craiova, 1–143.
- [5] Barasch, I., 1852 – Minunile Naturei. Tom I–III, București, Tipografia Colegiului Național.
- [6] Barasch, I., 1853 – Despre unele din instituttele filantropice în Europa. București, Tipografia Colegiului Național, 1–21.
- [7] Barasch, I., 1857 – Cursul de igiena populară, dat la lecții publice de duminică în anii 1854 și 1855 în Colegiul Național Seria 1. București, Tipografia Colegiului Sf. Sava, 1–194.
- [8] Barasch, I., 1861 – L'émancipation israelite en Roumanie. Paris, Ed. Dentu, 1–16.
- [9] Barasch, I., 1861 – Manualul de botanica silvică în usul Elevilor de la șola de silvicultură și pentru forestieri practici. București, 1–302.
- [10] Barasch, I., 1862 – Cursul elementar de Istoria naturală, Pentru usul classilor superioare Gimmalsiali în Romania. Tomul III, Mineralogia. București, Tipographia Statului. numită Niphon, 1–214.
- [11] Barasch I., 1894 – Itinerar în Cracovia, Galiția, Bucovina, Moldova și Muntenia în 1841–1842. Tradus de Dir. E. Schwarzfeld. București, 1–136.
- [12] Constantinescu, M., Motaș, C., Vătămanu, N., Cosma V., Focșeneanu M., Constantinescu V., A., Ionescu, 1971 – Istoria învățământului din România. Edit. Didactică și pedagogică, 183.
- [13] Critzman, E. I. – Doctorul Iuliu Barasch 1815–1863. Viața și activitatea lui. București, 1–28.
- [14] Genilie, I., 1846 – Biblioteca latină și italiana. Catalog de cărțile latine și italiene ce se află în biblioteca Colegiului Național, 75–84.
- [15] Schwartzfeld, M., 1888 – Schiță biografică scrisă pentru a 25-a aniversare a morții sale acestui ilustru bărbat ce va avea loc la 31 Martie (12 Aprilie) 1888. București, 1–18.
- [16] Schwartzfeld, M., 1919 – Dr. Iuliu Barasch. Omul. Opera. Bucăți alese, 1–584.
- [17] Urechia, V. A., 1892 – Istoria școalelor. Vol. 1, p. 38–39.
- [18] Vitzu, N. AL., 1888 – Studiu asupra învățământului secundar din România și în special al celui din circumscripția I-a, de statistica școlilor secundare de ambe-sexe de la anul școlar 1875–76 – 1886–87. București.